

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради

НПУ імені М.П. Драгоманова

“ 30 ” серпня 20 22 р.

Протокол № _____

Проректор з навчально-методичної
роботи проф. Вернидуб Р.М.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПЕДАГОГІКА»

(назва дисципліни)

для освітніх програм педагогічного факультету

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Шифр за навчальним планом ПП 1.02

Розробники програми:

Матвієнко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Севастьяк Мар'яна Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Коханко Оксана Григорівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова;

Лозенко Анна Павлівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова;

Тесленко Тетяна Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова;

Коваль Тетяна Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Рецензенти:

Степаненко Людмила Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор з науково педагогічної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Митник Олександр Якович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Обговорено та рекомендовано до впровадження на засіданні Науково-методичної ради НПУ імені М. П. Драгоманова «29» серпня 2022 року, протокол №10.

Голова НМР

(підпис)

Вернидуб Р.М.
(Прізвище, ініціали)

1. Пояснювальна записка

Навчальна програма з дисципліни «Педагогіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Навчальна дисципліна «Педагогіка» - одна із складових цілісної психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка покликана сприяти оволодінню ними теоретичних основ сучасної педагогічної науки, розвитку професійного мислення, готувати до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи у новій українській школі. Вона є провідною дисципліною у загальній системі загально педагогічної підготовки студентів.

Предметом вивчення «Педагогіки» є історія педагогіки, загальні основи педагогіки, теорія навчання і виховання, спеціальна педагогіка, педагогічна творчість.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Педагогіка» враховує попередню підготовку студентів із навчальних курсів: «Психологія» (загальна, соціальна, вікова, педагогічна, спеціальна) та забезпечує базу для наступного поглиблення знань, умінь та навичок з таких педагогічних курсів як галузеві методики, «Педагогічні технології» та виробничі практики.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Педагогіка»: на основі системи знань та вмінь із загальних основ педагогіки, історії педагогіки, теорії навчання і виховання, спеціальної педагогіки, педагогічної творчості *сформувати* у майбутніх педагогів та психологів фахові компетентності із цілепокладання, діагностики, планування, організації, контролю та аналізу навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти.

Основні завдання дисципліни:

- сформувати у майбутніх фахівців готовності до творчого використання історико-педагогічного досвіду у власній практичній діяльності в умовах НУШ;
- сприяти осмисленню і усвідомленню розвитку української школи і педагогічної думки як складової частини загальноєвропейського освітнього процесу;

- сформувати у майбутніх педагогів і психологів систему знань понятійно-категоріального апарату та теоретико-методологічних основ педагогіки, вмінь аналізувати предмет і завдання педагогіки, виділяти суттєві зв'язки педагогіки з психологією;

- розвивати аналітичне педагогічне мислення студентів, формувати вміння вивчати та пояснювати педагогічні явища та процеси у їх взаємозв'язку, взаємозалежності;

-сформувати у студентів розуміння сутності зв'язку між теорією педагогічної науки та практикою педагогічної діяльності;

-забезпечувати оволодіння студентами ефективними шляхами впливу на розвиток особистості;

-сформувати у студентів дослідницькі уміння, досвід роботи з підручниками, навчальними посібниками, науковою літературою, періодичними виданнями, іншими джерелами інформації;

-стимулювати студентів до систематичної самостійної навчальної праці, посилювати мотивацію саморозвитку педагогічних здібностей;

-виховувати у майбутніх педагогів відповідальне ставлення до професійного навчання та самовдосконалення;

-сформувати у майбутніх фахівців системи знань та вмій планування, організації, контролю та корекції навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти;

-забезпечувати ґрунтовне засвоєння студентами основ педагогічної науки, теорії виховання та теорії навчання (дидактики);

-готувати студентів до педагогічної взаємодії з гетерогенними групами учнів у Новій українській школі з урахуванням особливих освітніх потреб учнів на основі використання сучасних освітніх концепцій, технологій, моделей навчання;

-сформувати системне педагогічне мислення, професійну самосвідомість;

-розвивати професійно-педагогічну спрямованість, педагогічні здібності студентів;

-виховувати професійно значущі якості педагога нової української школи;

-виховувати у студентів прагнення до педагогічної професії, глибокого інтересу до вивчення історичного минулого як основи для розуміння сучасних проблем освіти і педагогіки.

Інтегральна компетентність:

Здатність студента самостійно і комплексно здійснювати трудові функції вчителя, розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі початкової і загальної середньої освіти із застосуванням сучасних досягнень педагогіки та інших наук з розумінням відповідальності за свої дії.

Основні програмні результати навчання та компетентності, які вони формують.

Результати навчання	Компетентності
ПР.01. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням	ЗК.01. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових

вікових та індивідуальних особливостей школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання. ПР.02. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу закладів загальної середньої освіти, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування. ПР.03. Планувати та організовувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів закладів загальної середньої освіти. ПР.04. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формувального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. ПР.05. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в закладах загальної середньої освіти, оцінювати результативність їх застосування. ПР.06. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів загальної середньої освіти з особливими освітніми потребами відповідно до	результатів навчання здобувачів освіти. ЗК.02. Здатність формувати та розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей. ЗК.03. Здатність планувати та організовувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти. ЗК.04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК.05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК.06. Здатність здійснювати інтегроване навчання. ЗК.07. Здатність використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти. ЗК.08. Здатність розвивати критичне мислення ЗК.09. Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу. ЗК.10. Здатність до рівноправної та особистісно зорієнтованої взаємодії з здобувачами освіти в освітньому процесі. ЗК.11. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища. ЗК.12. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами. ЗК.13. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.
--	--

їхніх можливостей.

Програма підготовлена для студентів, де кожен модуль є органічною складовою єдиного інтегрованого курсу, а зміст кожного модуля виконує конкретні функції. Вона забезпечує методологічну, науково-педагогічну практичну підготовку студентів до творчої професійної праці в закладах загальної середньої освіти.

II. ПРИМІРНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 9 кредитів ЄКТС 270 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна (вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Семінарські	Лабораторні	СРС
1	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ З ІСТОРІЄЮ ПЕДАГОГІКИ										
	Тема 1.1. Педагогіка в системі наук про людину. Сучасні тенденції інтеграції вітчизняної педагогіки в Європейський простір.	4	2	2	-	6	1	1	-	-	9
	Тема 1.2. Сутність науково-педагогічного дослідження. Система методів науково-педагогічного дослідження	4	2	2	-	6	-	-	-	-	9
	Тема 1.3. Виховання і соціалізація, розвиток і формування особистості. Розвиток особистості та індивідуальності в умовах НУШ.	4	2	2	-	6	3	1	2	-	10
	Тема 1.4. Педагогічна діяльність: сутність, цілі, зміст. Учитель нової української школи як коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини.	4	2	2	-	6	-	-	-	-	10
	Тема 1.5. Донауковий період у розвитку освіти і педагогічної думки зарубіжжя та України.	4	2	2	-	8	2	1	1	-	10
	Тема 1.6. Становлення зарубіжної та вітчизняної педагогіки як науки.	4	2	2	-	8	2	1	1	-	10
	Тема 1.7. Розвиток інноваційної зарубіжної та української національної педагогіки.	6	4	2	-	8	2	1	1	-	10
	Тема 1.8. Сучасна система освіти і світова педагогічна думка XXI століття.	4	2	2	-	8	2	1	1	-	10
	Разом: 90 год	34	18	16	-	56	12	6	6	-	78

2	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ ТА ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ										
	Тема 2.1. Дидактика, її основні категорії та завдання.	2	2	-	-	4	1	1	-	-	7
	Тема 2.2. Процес навчання як цілісна система	4	2	2	-	6	1	1	-	-	8
	Тема 2.3. Система освіти в Україні. Осучаснення змісту освіти згідно концепції Нової української школи. Особливості інтеграційного підходу у змісті Нової української школи.	4	2	2	-	6	-	-	-	-	8
	Тема 2.4. Методи, прийоми та засоби навчання.	4	2	2	-	6	2	2	-	-	8
	Тема 2.5. Форми організації навчання в НУШ. Урок як основна форма організації процесу навчання в Новій українській школі. Форми організації навчальної діяльності в умовах НУШ. Проектування сучасного уроку в НУШ як цілісної системи.	4	2	2	-	6	2	2	-	-	8
	Тема 2.6. Закономірності та принципи навчання в НУШ.	2	2	-	-	6	2	-	2	-	8
	Тема 2.7. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ.	4	2	2	-	6	2	-	2	-	9
	Тема 2.8. Сутність педагогічної творчості педагога.	3	1	2	-	4	-	-	-	-	6
	Тема 2.9. Професійна компетентність та педагогічна майстерність вчителя	4	2	2	-	6	2	-	2	-	8
	Тема 2.10. Особистість вчителя в системі професійної творчості.	3	1	2	-	6	-	-	-	-	8
Разом: 90 год.		34	13	16	-	56	12	6	6	-	78
3	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ З ОСНОВАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ										
	Тема 3.1. Виховання в цілісному освітньому процесі. Закономірності та принципи виховання. Методи, прийоми, засоби виховання	4	2	2	-	8	2	2	-	-	10
	Тема 3.2. Зміст виховання, його основні напрямки в НУШ.	4	2	2	-	8	2	2	-	-	10
	Тема 3.3. Виховання особистості в колективі.	4	2	2	-	8	2	-	2	-	10
	Тема 3.4. Класний керівник як організатор виховного середовища учнів НУШ. Позакласне та позашкільне виховання і освіта.	3	1	2	-	8	-	-	-	-	10
	Тема 3.5. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді.	4	2	2	-	8	2	-	2	-	10
	Тема 3.6. Історія становлення і розвитку національних систем спеціальної освіти.	4	2	2	-	4	-	-	-	-	10
	Тема 3.7. Психолого-педагогічні умови організації освітнього процесу в умовах інклюзії.	3	1	2	-	8	2	2	-	-	8
	Тема 3.8. Педагогічні освітні системи	4	2	2	-	8	2	-	2	-	10

для дітей з особливими потребами різних нозологій. Сучасна система спеціальних освітніх послуг.										
Разом: 90 год.	30	14	16	-	60	12	6	6	-	78
Разом: 270 год.	98	50	48	-	172	36	18	18	-	234

ІІІ. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ І ТЕМАМИ:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ З ІСТОРІЄЮ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. 1. Педагогіка в системі наук про людину. Сучасні тенденції інтеграції вітчизняної педагогіки в Європейський простір.

Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Функції педагогічної науки: теоретична (аналітична), діагностична, прогностична, проєктивно-конструктивна, рефлексивна.

Система педагогічних наук. Структура і галузі педагогіки.

Сучасні тенденції інтеграції вітчизняної педагогіки в Європейський простір.

Тема 2. Сутність науково-педагогічного дослідження. Система методів науково-педагогічного дослідження.

Зміст та сутність науково - педагогічного дослідження. Методологія наукових досліджень. Етапи здійснення педагогічного дослідження. Завдання науково-педагогічних досліджень на сучасному етапі розвитку освіти.

Класифікація методів науково-педагогічних досліджень (загальнонаукові, теоретичні, емпіричні).

Загальна характеристика методів педагогічних досліджень: спостереження, педагогічний експеримент, бесіди, вивчення передового педагогічного досвіду; вивчення документації та учнівських праць, опитування, методи моделювання педагогічних явищ, методи кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Тема 1.3. Виховання і соціалізація, розвиток і формування особистості. Розвиток особистості та індивідуальності дитини в умовах НУШ.

Поняття: «індивід», «особистість», «індивідуальність». Розвиток та формування особистості. Рушійні сили розвитку особистості.

Фактори та умови розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Соціалізація як результат впливу середовища на особистість. Виховання – визначальний чинник формування особистості. Закономірності та рушійні сили розвитку особистості.

Розвиток особистості та індивідуальності дитини в умовах НУШ.

Роль діяльності (активності) і спілкування у розвитку особистості.

Взаємообумовленість процесів виховання, навчання і розвитку, активна позиція особистості та її роль у процесі розвитку і виховання. Дитина як об'єкт

і суб'єкт виховання в освітньому середовищі НУШ.

Вікова періодизація в педагогіці.

Тема 1.4. Педагогічна діяльність: сутність, цілі, зміст. Учитель нової української школи як коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Суспільна зумовленість виникнення і становлення педагогічної професії. Місце і роль педагога у суспільному розвитку. Психологічна характеристика поняття «діяльність». Вчитель нової української школи: коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Вчитель як суб'єкт педагогічної діяльності в умовах НУШ. Психофізіологічні (індивідні) передумови (задатки) діяльності педагога. Здібності у структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Групи педагогічних здібностей і їх характеристика. Професійні та людські якості педагога. Спрямованість особистості педагога. Освітньо-кваліфікаційна характеристика вчителя. Професійно-педагогічні і предметні знання і вміння. Рівні результативності діяльності вчителя.

Тема 1.5. Донауковий період у розвитку освіти і педагогічної думки зарубіжжя та України.

Зародження і розвиток виховання, школи і педагогічної думки зарубіжних країн із найдавніших часів до XVI століття.

Походження виховання у первісному суспільстві (3-2 млн. років назад - 3 тис. років до н.е.). Виховання, школа і педагогічна думка Стародавнього світу (3 тис. до н.е. - V століття). Школа, освіта і виховання Середньовіччя (IV-VI-XIII-XIV століття). Педагогічна думка епохи Відродження (XIV-XVI століття). Становлення гуманістичного виховання і його ознаки.

Розвиток виховання, освіти та педагогічної думки на території України з найдавніших часів до XVIII століття.

Особливості виховання праукраїнців. Трипільська культура. Народна педагогіка як багатотисячолітній емпіричний досвід народу.

Школа, освіта і педагогічна думка в Київській Русі.

Школа і педагогічна думка в епоху Українського Відродження. Організація Острозького колегіуму - академії. Історія виникнення та особливості організації освітнього процесу в братських школах України. Утворення Києво-Могилянської академії. Навчання і виховання в Києво-Могилянській академії. Освітні ідеї українських просвітителів. Ідеї спорідненого з природою виховання та народності виховання Г.С.Сковороди.

Тема 1.6. Становлення зарубіжної та вітчизняної педагогіки як науки.

Розвиток західноєвропейської школи і педагогічної думки у XVI - XIX столітті.

Педагогічні погляди Я.А.Коменського як засновника педагогічної науки. Дидактичні принципи навчання та їх обґрунтування в праці "Велика дидактика". Розробка теоретичних основ класно-урочної системи.

Педагогічні ідеї Просвітництва. Ідеал гувернерського виховання Джона Локка. Педагогічні погляди Ж.Ж.Руссо. Вплив педагогічних ідей Локка та Руссо на розвиток педагогічної думки.

Становлення масової державної школи і педагогічної думки: І.Г.Песталоцці, І.Ф.Гербарт, А.Дістервег, Ф.Фребель (кінець XVIII – початок XIX століття).

Становлення національної освіти, просвітницька діяльність і педагогічні ідеї видатних українських учених, письменників, громадських діячів кінця XVIII – початку XIX століття. Типи навчальних закладів в Україні. Відкриття університетів та їх вплив на загальноосвітній стан і національно-освітній процес в Україні. Обґрунтування і відстоювання національної освіти в Україні.

Стан освіти на східноукраїнських землях в кінці XIX- початку XX ст. Педагогічна діяльність М.І.Пирогова, К.Д.Ушинського, М.О.Корфа і педагогічні погляди українських письменників у боротьбі за національну школу. Педагогічна журналістика М.П.Драгоманова. Стан освіти на західноукраїнських землях. Педагогічна діяльність товариства “Просвіта” і педагогічні погляди І.Я.Франка.

Тема 1.7. Розвиток інноваційної зарубіжної та української національної педагогіки.

Становлення реформаторської педагогіки, її ознаки. Тенденції розвитку шкільної освіти кінця XIX – початку XX століття. Започаткування педагогічного руху нового виховання. Вальдорфська педагогіка Р. Штайнера. Прагматична педагогіка Д.Д’юї. Ідеї вільного виховання М.Монтессорі. Зародження експериментальної педагогіки. Виникнення педології.

Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в XX - початку XXI столітті.

Школа і педагогічна думка в Україні першої половини XX століття. І.І.Огієнко – фундатор українського шкільництва. С.Ф.Русова про національну систему освіти та виховання. Г.Г.Ващенко про національне виховання української молоді. Педагогічної практика і теорія А.С.Макаренка. Неоднозначність сучасної оцінки педагогічної спадщини А.С.Макаренка.

Школа і педагогічна думка в Україні другої половини XX століття. Педагогічна спадщина видатного українського педагога В.О.Сухомлинського. Життя і педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського. Гуманізм як провідний принцип педагогічної системи Сухомлинського. Значення спадщини педагога у розбудові сучасної школи.

Відродження національної системи виховання і педагогіки в період становлення незалежності України. Державна національна програма відродження освіти. Прийняття Державної національної програми “Освіта” (“Україна XXI століття”). Боротьба за відродження української школи, системи виховання і педагогіки. Відкриття нових типів навчально-виховних закладів. Організація альтернативних навчальних закладів.

Тема 1.8. Сучасна система освіти і світова педагогічна думка XXI століття.

Сучасна система освіти зарубіжних країн. Загальні тенденції розвитку сучасної освіти. Система освіти у Великобританії. Характеристика освітньої системи у Німеччині. Системи освіти Скандинавських країн. Характеристика освітньої системи у Франції. Своєрідність освітніх систем США та Японії. Порівняльна характеристика освіти у зарубіжній та вітчизняній школі.

Реформування сучасної системи вітчизняної освіти, її інтеграція у європейський освітній простір. Оновлення системи освіти в Україні із впровадженням концепції Нової української школи (2016). Історична обумовленість та причини створення концепції Нової української школи. Формула нової української школи (9 компонентів змін). Компетентнісний підхід до освіти. Особливості організації навчання в сучасній загальноосвітній школі. Напрями розвитку сучасної української освіти і педагогіки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ ТА ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ.

Тема 2. 1. Дидактика, її основні категорії та завдання.

Поняття дидактики, її функції, завдання. Предмет дидактики. Основні категорії дидактики (навчання, освіта, викладання, учіння, знання, уміння, навички, закономірності, принципи, форми, методи, засоби навчання). Дидактика як система. Зв'язок теорії навчання з іншими науками.

Тема 2.2. Процес навчання як цілісна система.

Поняття процесу навчання. Викладання, учіння та пізнання. Функції процесу навчання: освітня, розвивальна, виховна.

Процес навчання як система. Структура процесу навчання (цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулюючий, оціночно-результативний компоненти).

Ланки процесу засвоєння знань: сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення і систематизація, застосування на практиці. Дидактична одиниця (клітинка) процесу навчання: поняття, структура.

Тема 2. 3. Система освіти в Україні. Осучаснення змісту освіти згідно концепції Нової української школи. Особливості інтеграційного підходу у змісті Нової української школи.

Освітня система України відповідно до нормативно-законодавчої бази України (Закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020), її структура.

Сутність, мета та характеристика Концепції нової української школи (НУШ) (2016).

Поняття про зміст освіти Нової української школи. Основні документи, що відображають зміст освіти НУШ: державний стандарт загальної середньої освіти, навчальний план, види навчальних планів (базовий та типовий), освітні програми (принципи побудови), навчальні підручники, посібники та їх різновиди, їх призначення та структура.

Сучасні реформи змісту української освіти. Фактори, що зумовлюють новий зміст української освіти та сучасні вимоги до його формування. Особливості інтеграційного підходу у змісті Нової української школи.

Тема 2. 4. Методи, прийоми та засоби навчання.

Поняття про методи навчання, їх ознаки. Функції методу навчання: навчальна, виховна, розвивальна, організаційна, пізнавальна, стимулюючो-мотиваційна. Поняття про прийом навчання.

Класифікації методів навчання. Методи навчання за джерелом передачі інформації (за зовнішньою формою): словесні, наочні, практичні. Методи за рівнем пізнавальної активності та самостійності учнів (за внутрішньою сутністю): пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький. Методи навчання за логікою розгортання змісту (за внутрішньою сутністю): індуктивний, дедуктивний, традуктивний. Модель загальних методів навчання.

Умови вибору методів навчання. Вибір (критерії, послідовність) та конструювання методів навчання на сучасному уроці в НУШ.

Поняття про прийоми навчання. Сучасні засоби навчання в НУШ, їх призначення, функції та види.

Інноваційні методи навчання в НУШ: інтерактивні, проєктні, ігрові, дискусійні, методи проблемного викладу навчального матеріалу та методи розвивального характеру, а також методи розвитку критичного мислення здобувачів ЗСО та їх різновид.

Тема 2. 5. Форми організації навчання в НУШ. Урок як основна форма організації процесу навчання в Новій українській школі. Форми організації навчальної діяльності в умовах НУШ. Проєктування сучасного уроку в НУШ як цілісної системи.

Види навчання та їх характеристика: догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, дистанційне, розвивальне, модульне.

Поняття про форми організації навчання, історія їх виникнення: індивідуальне, індивідуально-групове, класно-урочна система, Белл-ланкастерська система взаємного навчання, Мангеймська форма вибіркового навчання, Дальтон-план, план Трампа, бригадно-лабораторне навчання.

Урок як основна форма організації навчання в НУШ та цілісна дидактична система. Особливості уроку в НУШ та вимоги до сучасного уроку в умовах реформування української освіти. Компоненти уроку в НУШ. Відомі підходи до класифікації уроків. Типологія уроків за основною дидактичною метою та їх структура: урок засвоєння нових знань; урок формування вмінь і навичок; урок застосування знань, умінь і навичок; урок узагальнення і систематизації; урок перевірки, оцінки та корекції знань, умінь і навичок; комбінований урок.

Сутність та структура процесу проєктування сучасного уроку. Проєктування уроку у дидактичній матриці (за В.І.Бондарем). Загальний алгоритм та основні правила матрично-модульного проєктування сучасного уроку в НУШ.

Нестандартні уроки та їх класифікація. Інтегровані уроки в НУШ. Реалізація компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та інтегративного підходів в навчальному процесі в умовах Нової української школи.

Позаурочні форми організації навчання здобувачів загальної середньої освіти в НУШ (факультативи, навчальні екскурсії та їх класифікація, предметні гуртки, лекції, семінари та їх різновиди, дискусії та диспути, квести, змагання, брифінги, «круглі столи», наукові конференції, ділові ігри, консультації, практикуми, тренінги, репетиторство, іспити, колоквиуми).

Форми організації навчальної діяльності учнів на сучасному уроці Нової української школи: колективна, групова, парна, індивідуальна, їх характеристика, взаємонавчання, навчання в парах змінного складу (за Ривішим).

Поняття про аналіз сучасного уроку в умовах НУШ та способи його здійснення. Мета уроку як об'єкт аналізу. Аналіз процесуального аспекту сучасного уроку (методів, прийомів, засобів, форм організації навчальної діяльності). Матричний спосіб аналізу уроку (за Бондарем В.І.).

Тема 2.6. Закономірності та принципи навчання в НУШ.

Поняття про закони і основні закономірності процесу навчання в умовах НУШ.

Визначення принципів навчання як вихідних положень, що визначають характер пізнавальної діяльності учнів і технології діяльності учителя.

Сучасна система дидактичних принципів в умовах реформування української освіти: принцип виховного та розвивального характеру навчання; принцип науковості; принцип доступності навчання; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип наочності навчання; принцип систематичності, системності, послідовності, наступності навчання; принцип цілеспрямованості та мотивації навчання; принцип активності та самостійності учнів у навчанні; принцип свідомості й міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип індивідуального та диференційованого підходу у процесі навчання; принцип оптимізації навчального процесу.

Тема 2.7. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ.

Перевірка знань, умінь і навичок як провідна функція управління діяльністю здобувачів ЗСО. Поняття контролю навчальних досягнень учнів, його завдання, функції та види (формувальне, поточне, тематичне, підсумкове, заключне (річне) оцінювання, державна підсумкова атестації.) Основні принципи, що регулюють контроль навчальних досягнень учнів. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень ЗЗСО. Поняття компетенції і компетентності ЗЗСО. Форми та методи (усні, письмові, практичні) перевірки успішності здобувачів ЗСО.

Оцінка успішності здобувачів загальної середньої освіти, її призначення. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів ЗСО. Рівні навчальних

досягнень. Характеристика 12 - бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів в закладах загальної середньої освіти. Оцінні судження як важливий важіль управління розвитком свідомості, характеру, волі та навчальних здібностей учнів. Індивідуальний підхід до оцінки успішності здобувачів ЗСО. Формувальне і підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах НУШ.

Тема 2.8. Сутність педагогічної творчості педагога.

Роль творчості в педагогічній праці: історія та сучасний контекст. Сутність, мета, ознаки, принципи педагогічної творчості вчителя, характеристика її основних компонентів. Становлення та розвиток ідей педагогічної творчості в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки. Структура особистості вчителя-митця. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності.

Тема 2.9. Професійна компетентність та педагогічна майстерність вчителя.

Зміст педагогічної майстерності викладача. Складові педагогічної майстерності в контексті сучасних освітніх реформ: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічна техніка та її характеристики: зовнішня та внутрішня, педагогічний такт, педагогічна творчість (креативність), культура і техніка мовлення вчителя. Елементи акторської творчості в педагогічній діяльності Алгоритм публічного виступу. Підготовка до виступу. Психологічні аспекти ораторської майстерності. Ораторська майстерність та техніки доповідача. Особливості аудиторії та саморегуляція доповідача.

Тема 2.10. Особистість вчителя в системі професійної творчості.

Шляхи професійного самовдосконалення. Професійно важливі якості творчого вчителя. Педагогічний імідж. Поняття «імідж» та його структура. Принципи і технології формування іміджу вчителя. Стимулювання вчителя до творчої діяльності. Основні напрямки самопідготовки вчителів до педагогічної творчості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ З ОСНОВАМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 3. 1. Виховання в цілісному освітньому процесі. Закономірності та принципи виховання. Методи, прийоми, засоби виховання.

Процес виховання як цілісна система. Виховання як суспільне та педагогічне явище. Поняття про процес виховання як складову освітнього процесу. Особливості процесу виховання. Мета виховання в новій українській школі – формування всебічно розвиненої особистості, патріота, інноватора. Етапи виховного процесу за критерієм їх послідовності та відповідних педагогічних дій. Рушійні сили виховного процесу. Самовиховання та

перевиховання особистості. Критерії вихованості.

Закономірності та принципи виховання. Закономірності процесу виховання і їх роль у визначенні норм, які регламентують структуру, зміст і методику організації виховання.

Система принципів виховання згідно сучасної гуманної парадигми розвитку освіти і суспільства.

Поняття про методи, прийоми та засоби виховання, взаємозв'язок між ними. Різні підходи до класифікації методів виховання. Умови та вимоги оптимального вибору методів виховання учнів в умовах НУШ.

Класифікація методів виховання, в основу якої покладено цілісну структуру діяльності особистості. Характеристика методів формування свідомості особистості. Характеристика методів організації діяльності, спілкування та формування досвіду суспільної поведінки. Характеристика методів стимулювання поведінки і діяльності особистості. Характеристика методів самовиховання.

Тема 3. 2. Зміст виховання, його основні напрямки в НУШ.

Поняття змісту виховання сучасних учнів. Цінності, які є визначальними в змісті виховання згідно основних орієнтирів виховання учнів: Концепції «Нова українська школи», Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту».

Національно-патріотичне та громадянське виховання учнів. Основи правового виховання. Національна своєрідність виховання. Патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні напрями виховання учнів НУШ. Мета, завдання, зміст національно-патріотичного виховання відповідно до «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015 р.). Системна організація військово-патріотичного виховання учнівської молоді. Принципи патріотичного виховання. Почуття патріотизму. Шляхи реалізації патріотичного виховання дітей та молоді. Шляхи формування громадянської культури учнів у навчанні й позанавчальній діяльності. Методи, форми, засоби громадянського виховання. Свідома дисципліна, обов'язок і відповідальність – важливі моральні якості особистості. Виховання свідомої дисципліни. Завдання і зміст правового виховання. Форми і методи правового виховання.

Духовний розвиток особистості. Моральне виховання. Сутнісні характеристики морального виховання. Мета та завдання морального виховання. Єдність загальнолюдських і національних цінностей у моральному вихованні. Зміст морального виховання в сучасній українській школі. Критерії моральної вихованості. Шляхи морального виховання учнів у освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти. Засоби морального виховання. Основи статевого виховання учнів.

Поняття про естетичне виховання, його основні завдання. Естетичне виховання як складова духовної культури. Шляхи і засоби естетичного виховання у навчальній, позакласній і позашкільній роботі. Форми і методи естетичного виховання. Естетичне виховання на народних традиціях,

національному мистецтві, музиці, фольклорі. Взаємозв'язок між естетичною культурою та естетичним розвитком особистості. Поняття про естетичний смак, естетичний ідеал. Шляхи естетичного виховання. Засоби естетичного виховання.

Розумовий розвиток особистості школяра. Завдання розумового виховання. Формування культури розумової праці як мета розумового виховання. Формування світогляду як провідного завдання виховання базової культури особистості. Поняття світогляду як узагальнену систему поглядів, переконань, ідеалів, у яких людина виражає своє ставлення до оточуючого її природного і соціального середовища, самої себе. Структура світогляду: знання; погляди; переконання; вчинки, дії людини. Види світоглядів: буденний; релігійний; науковий. Народний світогляд як джерело формування наукового світогляду. Шляхи формування світогляду школярів. Методи, форми та засоби розумового виховання учнівської молоді.

Трудове та економічне виховання. Зміст та завдання трудового виховання. Виховання працьовитості як важливий аспект морального формування особистості. Етапи трудової підготовки школярів. Види діяльності учнів. Вимоги до організації праці учнів. Методи, форми, засоби трудового виховання. Вікові відмінності в трудовому вихованні школярів. Економічне виховання, його завдання, форми та методи здійснення.

Основи фізичного розвитку та формування ціннісного ставлення учнів до власного здоров'я. Поняття фізичного розвитку і виховання. Оздоровчі, освітні і виховні завдання фізичного розвитку. Зміст і засоби фізичного виховання. Народно-педагогічні засоби фізичного загартування підростаючого покоління. Форми і методи фізичного розвитку школярів. Позакласна і позашкільна фізкультурно-оздоровча діяльність дітей.

Тема 3. 3. Виховання особистості в колективі.

Поняття про дитячий колектив, та його вплив на формування особистості учня. Проблеми побудови взаємовідносин особистості і колективу. Види дитячого колективу, його ознаки та структура. Основні типи колективів.

Динаміка розвитку колективу. Поняття про актив. Органи самоврядування та лідера, як ознаки розвитку колективу. Характеристика стадій розвитку колективу. Зміст та напрями діяльності педагога, щодо згуртуванню колективу на різних стадіях розвитку дитячого колективу. Технологія підготовки і проведення колективної творчої справи (КТС). КТС як ефективна форма формування наскрізного уміння співпрацювати в учнів НУШ.

Тема 3. 4. Класний керівник як організатор виховного середовища учнів НУШ. Позакласне та позашкільне виховання і освіта.

Зміст педагогічної діяльності класного керівника. Професіограма класного керівника. Функції класного керівника: виховна; розвиваюча; організаторська, стимулююча; діагностична; соціальна; координаційна; методична. Права і обов'язки класного керівника.

Напрями організаційно-педагогічної діяльності класного керівника:

вивчення учнів; формування виховуючого колективу; координація педагогічних вимог вчителів-предметників; налагодження педагогічної взаємодії з батьками і громадськістю тощо.

Планування як спільна діяльність класного керівника, учнів і батьків щодо визначення цілей, змісту й способів організації виховного процесу НУШ. Вимоги до плану роботи класного керівника. Види планування: перспективне; оперативне; поточне. Структура плану. Форми планів: план-графік; план-сітка; календарний; циклічний.

Загальне поняття про позакласну і позашкільну роботу в системі виховання цілісної особистості. Завдання, зміст і основні принципи позакласної роботи з школярами. Різноманітність масових, групових та індивідуальних форм позакласної роботи. Впровадження позакласної діяльності школярів, що побудована на давніх українських традиціях.

Позакласна виховна робота в НУШ, її форми: ранкові зустрічі, класна година (година спілкування), етична бесіда, дискусія, дебати, масові свята, виставки змагання, конкурси, олімпіади гуртки та інші форми активностей.

Характеристика дитячих громадських організацій та їх призначення.

Позашкільні навчально-виховні заклади і основні напрямки їх діяльності. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання: палаци та будинки дитячої творчості, дитячо-юнацькі центри міжнародного співробітництва, дитячі театри, центри науково-технічної творчості, школи образотворчого мистецтва, центри юних техніків, дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячі бібліотеки.

Формальні та неформальні групи. Взаємозв'язок позакласної і позашкільної роботи.

Тема 3.5. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді.

Сім'я, родина як специфічна педагогічна система. Виховна функція сім'ї.

Виховання у сім'ї – першооснова розвитку дитини як особистості. Вплив атмосфери сімейного життя на її ставлення до праці, трудового укладу, загальної культури. Рівень педагогічної культури батьків, вплив взаємин вчителя і сім'ї на виховання дитини. Організація здорового способу життя дітей в сім'ї і школі.

Єдність педагогічних вимог сім'ї й школи.

Сталі (традиційні) народно-педагогічні погляди на сім'ю і виховання дітей в родині. Основні народно-педагогічні традиції сімейного виховання дитини.

Відповідальність батьків за розвиток дитини.

Форми співпраці школи та батьківської громади в НУШ на основі принципів партнерства та рівної взаємовідповідальності.

Тема 3.6. Історія становлення і розвитку національних систем спеціальної освіти. Періоди становлення систем спеціальної освіти. Перший період еволюції: від агресії і нетерпимості до усвідомлення необхідності піклування інвалідами. Другий період еволюції: від усвідомлення необхідності піклування інвалідами до усвідомлення можливості навчання глухих і сліпих

дітей. Третій період еволюції: від усвідомлення можливості навчання дітей з сенсорними порушеннями до визнання права аномальних дітей на освіту. Четвертий період еволюції: від усвідомлення необхідності спеціальної освіти для окремих категорій дітей з відхиленнями в розвитку до розуміння необхідності спеціальної освіти для всіх, хто її потребує. Розвиток і диференціація системи спеціальної освіти. П'ятий період еволюції: від рівних прав до рівних можливостей.

Тема 3.7. Психолого-педагогічні умови організації освітнього процесу в умовах інклюзії.

Правові, моральні, соціальні, культурологічні аспекти спеціальної освіти у контексті впровадження НУШ. Нормативно-правова база спеціальної освіти у контексті НУШ. Принципи спеціальної освіти. Технології і методи спеціальної освіти. Форми організації спеціальної освіти. Засоби забезпечення корекційно-освітнього процесу в системі спеціальної освіти. Професійна діяльність й особистість педагога системи спеціальної освіти. Співпраця вчителя НУШ, асистента вчителя, фахівців – соціальних педагогів, консультантів спеціальних, санаторних шкіл, навчально-реабілітаційних центрів, батьків дитини з особливими потребами.

Тема 3.8. Педагогічні освітні системи для дітей з особливими потребами різних нозологій. Сучасна система спеціальних освітніх послуг.

Особливості організації освітнього середовища для дітей з особливими потребами в контексті НУШ. Спеціальна освіта дітей із різними порушеннями психофізичного розвитку: сенсорні та інтелектуальні порушення, порушення мовленнєвої діяльності, опорно-рухової системи, порушення емоційно-вольової та комунікативної сфери та ін.

Профілактика, рання діагностика і рання комплексна допомога дітям з порушеннями в розвитку. Дошкільна освіта дітей з обмеженими можливостями. Шкільна система спеціальної освіти. Професійна орієнтація, система професійної освіти осіб з обмеженими можливостями. Спеціальна освіта за кордоном та в Україні. Перспективи розвитку спеціальної освіти в Україні

IV. Засоби діагностики успішності навчання.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю.

Система переведення балів до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблиці 1.

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу та оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється на семінарських заняттях у таких формах: індивідуальне і фронтальне опитування, поточне тестування, спеціальні завдання, творчі роботи, письмові наукові роботи, доповіді на семінарських заняттях, реферати, розв'язування педагогічних задач і завдань, підсумковий письмовий тест та самостійної

роботи з використанням навчальних платформ Zoom, Classtime, Google Classroom, а також месенджеру Viber тощо або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій.

Кожен модуль включає бал оцінки поточної роботи студента на семінарських заняттях, виконання самостійних завдань та виконання МКР. Рейтинговий бал за семінарські заняття встановлюється, як накопичення балів з усіх позитивних і негативних оцінок, отриманих на усіх семінарських заняттях даного модуля.

Виконання тестових завдань здійснюється за допомогою роздрукованих завдань або на платформі дистанційного навчання (Moodle).

Реферати, доповіді та творчі роботи, підготовлені за заданою тематикою, обговорюються та захищаються під час семінарських занять.

Заходи з модульного контролю проводяться по завершенню вивчення навчального матеріалу кожного модуля дисципліни.

В 2, 3 семестрах студенти отримують по 100 балів поточного контролю. В 4 семестрі студенти складають екзамен (в письмовій формі, якщо навчання оф-лайн, або в тестовій формі, якщо навчання відбувається дистанційно). Отже, розподіл балів в цьому семестрі такий: 60 балів (поточний бал) + 40 балів (іспит) = 100 балів. Питання екзамену складаються з усіх модулів освітнього компоненту. Екзамен виставляється з урахуванням поточних рейтингових балів 3-х модулів дисципліни та оцінки, отриманої під час екзамену (як сума балів).

Критерії та показники оцінювання:

- 1) якість знань (правильність, повнота, глибина, системність, дієвість, узагальненість, міцність);
- 2) ступінь сформованості професійних умінь з дисципліни;
- 3) ступінь самостійності в навчальній діяльності;
- 4) досвід творчої пошукової діяльності.

Таблиця 1

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. Методи навчання та форма підсумкового контролю успішності навчання:

Освоєння навчальної дисципліни «Педагогіка» передбачає застосування репродуктивних, пояснювально-ілюстративних, проблемно-пошукових, аналітичних та творчих методів навчання.

Методи навчання: традиційні методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія), наочні (презентація, демонстрація, спостереження), практичні (ділова та рольова ігри, моделювання педагогічних ситуацій, вправи); інтерактивні методи («мозковий штурм», «мікрофон», кейс - метод). Методи СРС: написання есе, робота з електронною бібліотекою, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації (нормативні документи, підручники, науково-методичні статті)

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітня платформа Google Classroom), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Telegram, робота у Viber-групах).

Форма підсумкового контролю успішності навчання:

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену (4 семестр), який передбачає виконання завдань екзаменаційного тесту.

VI. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення навчальної дисципліни:

Основні:

1. Бондар В. І. Дидактика: Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: Либідь, 2005. 264с.
2. Бондар В.І., Коханко О.Г. Проектування уроку як оптимальної системи (Матрично-модульний підхід). Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Початкова освіта». Київ: ТОВ «Поліграфічний центр «Фоліант», 2008. 54 с.
3. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. 3-є вид., доопр. і допов. К.: Знання, 2008. 568 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. К.: Академвидав, 2007. 616 с.(Альма-матер).
5. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. 218 с.
6. Зайченко І.В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Чернігів, 2016. 528с.
7. Зайченко І.В. Педагогіка: підручн. 3-тє вид., переробл. і доповн. К.: Ліра-К, 2016. 608 с.
8. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>.

9. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді від 16.06.2015. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
10. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2004. 445 с.
11. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання. К.: Знання 2008. 415с.
12. Кузьмінський А.І., Омеляненко С.В. Настільна книга класного керівника: навч.- метод. посібник. К., 2012. 262 с.
13. Кучерявий О. Г Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Слово, 2014. 440 с.
14. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. 2-е вид., випр. і доп. Х.: ОВС, 2002. 400с.
15. Мазоха Д. С. Педагогіка: навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 232с.
16. Максимюк С.П. Педагогіка: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 667с.
17. Малафійк І.В. Дидактика: навчальний посібник. К. : Кондор, 2009. 398 с.
18. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. К., 2006.
19. Матвієнко О. В., Олефіренко Т.О. , Тутова Т.Б. Педагогіка Багатоманітності: навч.-метод. посібник. Київ , 2020.- 175с.
20. Матвієнко О.В. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності. Івано-Франківськ: НАІР, 2015. 275 с.
21. Матвієнко О.В. Актуальні проблеми навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. 216 с.
22. Матвієнко О., Губарева Д. Діагностика соціальної компетентності та її компонентів у дітей молодшого шкільного віку. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 113 с.
23. Мельничук С. Г. Педагогіка (Теорія виховання): навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012.288с.
24. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : Навч. посіб. 5-е вид., доп і перероб. К.: ВАТ "Білоцерківська книжкова фабрика", 2007. 656 с.
25. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навчальний посібник.3-є вид., доповнене. К., 2001. 608с.
26. Марусинець М.М. Матвієнко О.В. Пізнавально-виховне середовище у педагогічній константі Василя Сухомлинського. Василь Сухомлинський в діалозі з сучасністю: колективна монографія. Упор. Березівська Л.Д., Марусинець М.М., Сухомлинська Л.В.Івано-Франківськ :Видавець Кушнір Г.М., 2020, С.81-93.
27. Нісімчук А. С. Педагогіка: Підручник. К.: Атіка, 2007. 344 с. 17.
28. Нова українська школа: порадник для вчителя. Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

29. Олєфіренко Т., Матвієнко О., Васютіна Т., Золотаренко Т. Основи організації дистанційного та змішаного навчання у закладах вищої та початкової освіти. Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2022. 145 с.
30. Пащенко М.І. Педагогіка: навч. посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 228 с.
31. Педагогіка: навчальний посібник. В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. 2-е вид., вип. і доп. –Вінниця : «Книга-Вега», 2003. 416 с.
32. Севастюк М.С. Особистісно-професійний потенціал педагогічних ідей В.О.Сухомлинського у професійній підготовці вчителя початкової школи //Василь Сухомлинський в діалозі з сучасністю: колективна монографія/упорядн.: Березівська Л.Д., Марусинець М.М., Сухомлинська О.В./ Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2020. 240 с.
33. Созонов В.П. Організація виховної роботи в класі. Х.: Ранок, 2007.
34. Сорока Г.І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення. Х., 2006.
35. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи і технології. Х.: Ранок, 2002.
36. Соціально-педагогічний словник. За заг. ред.В.В. Радула. Вид 2-е. Харків: Мачулін, 2015. 444 с.
37. Стельмахович М.Г. Українське родинознавство. Івано-Франківськ, 1994.
38. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К.: Рад.шк., 1976.
39. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори. К., 1976. Т.3.
40. Сухомлинський В.О. Як виховати людину. Вибрані твори. К., 1976. Т.2.
41. Тесленко Т. В. Тести з педагогіки: для перевірки рівня знань студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності «Початкова освіта». Івано-Франківськ: НАІР, 2011. 50 с.
42. Тесленко Т. В. Робочий зошит з дидактики: [навч. посіб. для практ. занять з дидактики для студентів наряду підгот. 013 «Початкова освіта»] / Т. В. Тесленко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 96 с.
43. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. 368 с.
44. Фізеші О. Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методи- ка виховання. Школотознавство: навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей -Київ : Кондор, 2014. 390с.
45. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., доп. К.: «Академвидав», 2007. 560с.
46. Чайка В. М. Основи дидактики: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451780>
47. Ягунов В. В. Педагогіка: Навчальний посібник . Либідь, 2002. 560с.
48. Ярошук Л. Теорія та методика виховання: навч. посіб. Бердянськ,

2019. 400 с.

49. Mariana Sevastiuk, Inna Perepeliuk, Daria Hubarieva Theoretical and Practical Principles of Education in Vasyl Sukhomlynsky's Legacy//Trends and prospects of the education system and professional training development, LUMEN, p.511-526 (іноземна монографія)

Законодавчі і нормативні документи.

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» 16 січня 2020 року № 463-IX зі змін та доповн. [Електронний ресурс]. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

2. Закон України «Про освіту». (2017). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Law of Ukraine “On Education”).(2017).

3. Конституція України: [зі змін та допов., внесеними Законом України від 21 лютого 2014 року N 742-VII]. – Харків: Фактор, 2015. 118с.

4. Концепція «Нова українська школа». (2016). Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>

5. Майбутнє патріотизму: Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Управління освітою. 2015. № 3. С.13–17.

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

7. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/

8. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України - 2000. - №22. - С.3-7.

9. Україна. КМУ. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. №988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/

Додаткова література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: Підручник. К.: Либідь, 2008. 848 с.
2. Василенко Н. В. Українська школа ХХІ століття: школа. Харків: Основа, 2018. 96 с.

3. Васильченко Л. В. Організаційно-методичне забезпечення дистанційного навчання в закладах освіти. Харків : Основа, 2016. 128 с.

4. Вивчаємо твори Василя Сухомлинського з олівцем у руках: (наук.пр.здобувачів вищої освіти за матеріалами пед.читань «Василь

Сухомлинський у діалозі з вчителем»)/ наук.ред. М.М.Марусинець, М.С.Севастюк. – Івано-Франківськ: Видавець Купнір Г.М., 2020. 108 с.

5. Виховання культури гідності дітей та учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: методичний посібник. авт. кол.: К. І. Чорна, І. М. Шкільна, В. А. Киричок Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 260 с.

6. Виховні системи класу. Інноваційні моделі. упоряд. Н. Харченко, ред. кол.: О. Буйневич, С. Skeбало, Г. Дерезізова Київ : Шкільний світ, 2017. 160 с.

7. Гаджети в школі. Упоряд. Н. Харченко, ред. кол.: М. Мосієнко, Д. Долгова, О. Калюжна - Київ : Шкільний світ, 2017. 128 с.

8. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: науково-методичний посібник. Суми: Видавництво "Антей", 2006. 384 с.

9. Духно Н. К. Організація методичної роботи. Частина 2. Харків : Основа, 2016. 96 с.

10. Духно Надія Костянтинівна. Організація методичної роботи. Частина 1. Харків : Основа, 2016. 96 с.

11. Жадан Л. В. Педагогічний словник. Харків : Основа, 2018. 144 с.

12. За виховними настановами В. Сухомлинського: зб. виховних заходів здобувачів вищої освіти «бакалавр» спеціальності «Початкова освіта» / за ред. Марусинець М.М., Севастюк М.С., Тесленко Т.В. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. с. 140

13. Інновації, що приносять результат: посібник. Упоряд. Т.М.Загорулько. Харків : Основа, 2016. 158 с.

14. Креативна педагогіка. 144 форми, прийоми і методи роботи для творчого навчання і виховання. Упоряд. Н. Харченко - Київ: Шкільний світ, 2017. 96 с.

15. Майбутнє патріотизму: Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Управління освітою. 2015. № 3. С.13–17.

16. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи. К.: ВД «Слово», 2014. 1015с.

17. Матвієнко О.В., Дідур Н.А. Соціокультурна компетентність як складова професійної готовності майбутнього вчителя: навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2017. 136 с.

18. Матвієнко О.В., Мороз Д.В. Валеологічне виховання дітей молодшого шкільного віку. Виховні заходи. 1-4 класи: методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2017.140 с.

19. Матвієнко О.В., Силенко Н.І. Вплив української народної педагогіки на формування національно-культурної ідентичності учнів молодшого шкільного віку. http://innovpedagogy.od.ua/archives/2022/44/part_1/36.pdf

20. Матвієнко О.В., Фатич М. Елементи технології STEM-освіти на уроках математики в початкових класах Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Випуск 30. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – С. 119-123

21. Матвієнко О.В. Аналіз проблеми готовності майбутніх учителів початкової школи до корекційної роботи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, Запоріжжя, 2019. Том 1. № 62, С.113-116.

22. Матвієнко О.В., Цихмейструк О.М. Громадянські цінності як складова громадянської компетентності демократичного майбутнього вчителя Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Випуск 31. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 130-136.

23. Матвієнко О.В. Практичні рекомендації батькам і вчителям гіперактивної дитини. *Початкова школа і сучасність, видавництво*. К.: Вид-во «Білий Тигр», 2016 .№ 2 (18). С. 5-8.

24. Матвієнко О.В. Нейропсихологічні причини і механізм синдрому дефіциту уваги і гіперактивності. *Початкова школа і сучасність*. К.: Вид-во «Білий Тигр», 2016. № 1 (17). С. 3-5.

25. Матвієнко О.В. Соціально-педагогічні детермінанти морального формування особистості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 55. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 143-152.

26. Масютіна М. Е. Дебати. Організація та проведення. Київ : Шкільний світ, 2019. 144 с.

27. Нова українська школа: порадник для вчителя: навчально-методичний посібник. За ред. Н.М. Бібік, ред.кол.: Н.З. Софій, О.В. Онопрієнко, Ю.М. Найда Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

28. Островерхова Н.М. Аналіз уроку : концепції, методики, технології. К. : Фірма "ІНКООС", 2003. 352с.

29. Педагогічна майстерність : підручник [І. А. Зязюн, Л. В. Карамушка, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. Зязюна І. А. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.

30. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України - 2000. - №22. С.3-7.

31. Портфоліо вчителя. Уклад. А.А.Пуліна. Мистецтво в школі.2010. № 3 (березень). С. 24.

32. Реалії вибору дитиною соціально значущих цінностей: посібник. За ред. Т. О. Піроженко; НАПН України. Інститут психології імені Г. С. Костюка Київ : Слово, 2017.64 с

33. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник [О. І. Пометун, Л. В. Піроженко].К.: Видавництво А.С.К., 2003. 192с.

34. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу: навчально-методичний посібник [В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко]. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 172с.

35. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. посіб. для студ. вищих пед.

навч. закладів . К. : Академвидав, 2011. 240с.

36. Чи подобається школа учням, батькам, учителям?: [анкети і діагностична методика]. *Класному керівнику: як оцінити ефективність виховної роботи*. Упоряд.: Л. Шелестова, Н. Чиренко. К.: Шк. світ, 2010. 120с.

37. Шиліна Н.Є. Педагогіка: [навч. посіб. для студентів усіх спеціальностей]. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. 188 с.

38. Школа особистісно орієнтованої педагогіки. *Позакласний час*. 2010. № 2. С.91–106.

39. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навчально-методичний посібник для студ. пед. навч. закладів. Київ: Вища школа, 2002. 215с.

40. Якушева Г. В. Атестація – крок до творчості вчителя: нестандартна педрада Мистецтво в школі.– 2010.– №3 (березень). С.246–249.

Інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського <http://www.dnpb.gov.ua>

2. Комунальний заклад „Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека” <http://www.lonpb.com.ua>

3. www.osvita.org

4. <https://osvitoria.media/experience/>

5. http://ebooktime.net/book_346.html

6. http://pidruchniki.ws/17530607/pedagogika/ponyattya_istoriyi_pedagogiki

7. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/Djurin/index.php

8. <http://www.info-library.com.ua/books-book-69.html>

9. <http://www.nbuv.gov.ua>